

İRAN TÜRKİYE STRATEJİK YAKINLAŞMASININ NEDENLERİ

Dr. Nejat Tarakçı, Jeopolitikçi ve Stratejist

Giriş

Yeni İran rejiminin kurulduğu 1979'dan bu yana ilk defa bir İran genelkurmay başkanının Türkiye'yi ziyareti bölge ve dünya kamuoyunda büyük ilgi gördü ve dikkat çekti. Son Katar Krizi ile Arap dünyası içindeki siyasi bölünme, Suriye'de hala sağlanamayan istikrar ve doldurulamayan güç boşluğu İran'ı oldukça rahatsız etmiş görünüyor. Türkiye için de benzer yorumlar geçerlidir. ABD'nin Irak-Suriye-İran- Türkiye dörtgeni içine PKK/YPG ağırlıklı bir Truva Atı monte etme stratejisi her gün daha çok belirginleşiyor. Bu stratejiye İsrail de destek veriyor.

Türkiye - İran'a Ortak Tehdit Nedir?

Suriye ve Irak'taki iç savaş altı yılı aşkın süredir devam ediyor. Bu süreçte ABD ve PKK/YPG'nin Türkiye ve İran'a ortak güvenlik tehdidi oluşturduğunu söylemek mümkün. Özellikle ABD'nin 15 Temmuz 2016 kalkışmasındaki yadsınamayan rolü, Türkiye ABD ilişkilerini düşmanca bir tanımlama içine sokmuştur. İran'ın da uzun yıllardır bölgede ABD ve destekçileri ile dolaylı ve doğrudan mücadelesi devam ediyor. İran'ın Irak ve Suriye üzerinden Lübnan'a uzanan nüfuz eksenini YPG/PKK'ya sağlanacak otonom veya özerk bir siyasi oluşumla engellenmeye çalışılıyor. Türkiye için de sınır boyunca oluşacak PKK/YPG oluşumları da ciddi ve hayati bir güvenlik tehdididir. Bu bağlamda İran ve Türkiye'nin öncelikle Suriye'nin yeni siyasi yapılanmasındaki Kürt faktörünü ortadan kaldırmada iş birliği yapması kaçınılmaz bir hale gelmiştir. İran Genelkurmay Başkanının bu ziyaretini bu çerçevede değerlendirmek uygun olacaktır.

Barzani Referandumuna Kimler Neden Karşı Çıkıyor?

Barzani Kürt Bölgesel Yönetimi (KBY) yeni Irak anayasasına uygun bir siyasi yapılanmadır. Bugünkü haline gelmesinde en büyük katkı Türkiye tarafından sağlanmıştır. Bu doğru ve jeopolitik gerçeklere uygun bir politika olmuştur. Böylece Barzani bölgesi, Türkiye ile dolaylı bir bütünleşme içine girmiştir. Barzani, Irak Kürtlerinin anayasadan kaynaklanan haklarını referandum yolu ile bağımsızlık yönüne çevirmek istemektedir. Referandumdan evet çıkması KBY'nin hemen bağımsızlık ilan edeceği anlamına gelmeyecektir. Referandum kozunun ortaya konmasının esas nedeni, KBY'nin merkezi Irak hükümetinden daha fazla finansal, ekonomik ve siyasi avantajlar sağlamaktır. Nitekim görüşmeler devam ediyor ve 25 Eylül referandumunun iptal veya ertelenmesi büyük olasılık olarak gözükmektedir. ¹ABD ve Batı, Türkiye Barzani bölgesi ilişkilerinin stratejik bir boyuta gelmesini ve dolaylı bir konfedere yapıya dönüşmesi korkusunu yaşamıştır. Bu korku hala devam etmektedir. ABD,

¹ [World News, Reuters, More talks likely on Kurdish independence vote, negotiator says August 22 2017](#)

Maliki döneminde desteklediği Barzani'ye karşı şimdi PKK/YPG'yi tercih etmeye başlamıştır. Bunun nedeni, Barzani'nin Türkiye ile olan iyi ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Referanduma İsrail hariç herkes karşı çıkmaktadır. Bunu iyi düşünmek gerekir. PKK unsurları otuz yılı aşkın süredir Barzani bölgesindedir. Bu durumda Barzani bölgesinde Türkiye'nin dolaylı kontrolünde bir Kürt devleti kurulması en çok kimin işine gelecektir, bu Türkiye olabilir mi? Kürt devleti İran'ın işine gelecek midir, elbette hayır. Çünkü İran için Akdeniz'e ulaşan nüfuz ekseninde ciddi bir tampon ülke görevi yapacaktır. O nedenle İsrail, Barzani bölgesindeki Kürt devletine koşulsuz destek vermektedir. Bu noktada, İran Genelkurmay Başkanının neden apar topar Türkiye'ye geldiği ve PKK'ya yönelik ortak operasyon teklif ettiği savları bir ölçüde cevap bulabilir. İran'la bölgede yapılacak ortak PKK mücadelesi son elli yılın en radikal gelişmesidir. Bu ortak mücadelenin neden 33 yıldır teklif edilmediği de bu aşamada sorgulanabilir. Başarırsa İran'la yeni bir stratejik ilişki başlangıcı olabilir. Türkiye şimdiye kadar PKK ile mücadelede ne bölgede, ne de NATO'da kendisine bir siyasi muhatap ve destek bulamamıştır. Bağımsız bir Kürt devleti ile işbirliği içinde PKK ile mücadele, daha etkili yapılabilir mi? Veya Türkiye, işbirliğine yanaşmayan bağımsız bir Kürt devletini uluslararası hukuk ve BM Sözleşmesi bağlamında PKK ile mücadeleye daha kolay zorlayabilir mi? Bunu iyi düşünmeliyiz. Bağımsız bir Kürt Devletine karşı çıkmada, ABD ile Türkiye'nin aynı fikirde olması bu konunun biraz daha irdelenmesini gerektiriyor olabilir.

Türkiye - İran Stratejik İşbirliği Mümkün mü?

Türkiye'nin Suriye'deki en büyük endişesi ABD destekli Kürtlerin sınırı boyunca bağımsız siyasi yapılar oluşturması ve bunları gelecekte güvenlik tehdidi yaratacağı noktasında toplanmaktadır. Bu bağlamda merkezi bir Suriye yönetiminin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ancak Suriye artık bölünme riskinin gerçeğe dönüştüğü bir noktadadır. Kabul edilmesi gereken gerçek, bölünen Suriye'nin ABD ve Rusya dışında kimler tarafından kontrol edileceğidir. Türkiye, İran ve hatta İsrail bu paylaşımında siyasi, ekonomik ve askeri bir rol kapabilir mi? Türkiye'nin ABD ve AB ile giderek yükselen gerilim ve ayrışma stratejisi karşısında bölgede doğrudan Rusya ve İran 'la işbirliği yapması olasılığı yükselmektedir. İran'la ortak Kandil Operasyonu başarıya ulaşırsa, bu işbirliği daha yukarı seviyelere çıkabilir ve bölge için çıkması da kanaatimce uygun olacaktır. Diğer önemli bir konu, İran Türkiye işbirliğinin Katar üzerinden Körfeze yansımalarıdır. Her iki ülke de Katar'a destek vermektedir. Türkiye'nin küçük de olsa Katar'daki askeri varlığı ABD dâhil bölgedeki tüm ülkelere karşı caydırıcılık sağlamaktadır. Özellikle Katar'daki Türk deniz unsurlarının İran'la işbirliği yapması ABD ve İngiltere için yeni kâbus senaryolarının yazılmasına neden olabilir.

Ağustos 2017